

De restauratie van het *Lam Godsveelluik* van de gebroeders Van Eyck (1432)

Uitgebreide persdossiers over de restauratiebehandeling, de herontdekking van het originele Lam en een verklaring bij zijn uitzicht zijn beschikbaar op de perspagina van het KIK:

<http://www.kikirpa.be/NL/136/247/Press.htm?> of www.kikirpa.be > Pers

Foto's voor publicatie (Lukas – Art in Flanders): bart.desitter@viaa.be

Informatie over de behandeling of interviews met de restaurateurs: simon.laevers@kikirpa.be

02 739 68 08 | 0494 32 07 80

De eerste twee fasen van de conservatie-restauratiecampagne van het Lam Godsveelluik van de gebroeders Van Eyck vonden plaats tussen oktober 2012 en december 2019. In opdracht van de **Kerkerfabriek van Sint-Baafs**, werden ze door het **Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK)** uitgevoerd in het **Museum voor Schone Kunsten Gent (MSK)**. Daar waren twee tentoonstellingszalen ingericht als conservatieatelier met een glazen wand waardoor de bezoekers de behandeling van nabij konden volgen. **De behandeling werd voor 80% gefinancierd door de Vlaamse Overheid** (Agentschap Onroerend Erfgoed en Departement Cultuur, Jeugd en Media, elk 40%) en voor 20% door het **Fonds Baillet Latour**.

Fase 1: oktober 2012 – oktober 2016 (voltooid)

Vóór behandeling

Na behandeling

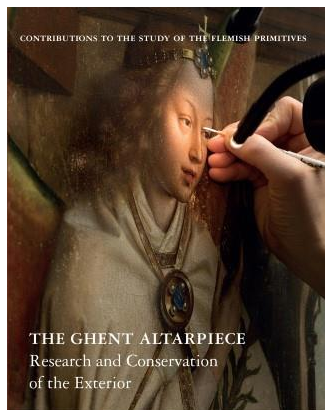
De acht panelen van het gesloten altaarstuk werden eerst behandeld. Toen de restauratie in oktober 2012 van start ging had men gepland om achtereenvolgens de vrij recente retouches en de geoxideerde moderne vernissen te verwijderen, de verflagen te fixeren en de dragers te conserveren. **Gaandeweg ontdekten de restaurateurs echter dat de verflaag bedekt was met zeer ruim uitgevoerde oude overschilderingen waarvan het bestaan eeuwenlang onvermoed was gebleven.** Deze toevoegingen dateerden van het midden van de 16de eeuw. De uitzonderlijke picturale kwaliteit van het gesloten *Lam Godsveelluik* was dus al bijna 500 jaar niet meer zichtbaar!

Het was geen eenvoudige taak om de overschilderingen op te sporen: ze gingen verscholen achter vergeeld vernis, hun kwaliteit en bewaringstoestand was erg ongelijk, ze bedekten volledige zones van de originele compositie die ze nabootsten en vertoonden een craquelurennetwerk dat gelijkaardig was aan dat van de onderliggende verflaag van Van Eyck.

Bijkomend onderzoek door de restaurateurs en de laboratoria van het KIK en de universiteiten van Gent en Antwerpen wees uit dat **deze overschilderingen, die zo'n 70% van het oppervlak bedekten, konden worden verwijderd zonder daarbij de originele verflaag te beschadigen.** Op advies van het Internationale expertencomité werd daarop besloten om het origineel vrij te leggen. Een dergelijk grootschalige vrijlegging vereiste evenwel een aanzienlijke meertijd en heel wat kunde en geduld om de overschilderingen centimeter per centimeter met scalpel onder een stereomicroscop weg te halen. Maar het resultaat voldeed aan de verwachtingen: onder de overschilderingen vond men een verflaag in goede toestand, met slechts enkele sleetse of lacunaire zones. Na de vrijlegging gingen de restaurateurs over tot het retoucheren. Daarbij gingen ze progressief en zeer zorgvuldig te werk om de panelen onderling visueel in harmonie te brengen en de subtiele modelés van Van Eyck opnieuw tot hun recht te laten komen.

Deze behandeling leidde tot uitzonderlijke revelaties, zowel op iconografisch als op esthetisch vlak. De panelen zijn opnieuw veel dichter bij hun oorspronkelijke uitzicht en zodoende heeft de restauratie geleid tot een **nieuwe iconografische lezing.** Bovendien heeft ze **de uitzonderlijk knappe techniek van de gebroeders Van Eyck onthuld**, die onder meer wordt gekenmerkt door een ongeëvenaarde zin voor observatie en een diepgaand begrip van de interactie tussen het licht en de weergegeven materialen. Zo slaagden ze erin om op onnavolgbare wijze op een plat vlak een driedimensionale illusie te creëren. **De rol van beide broers in de creatie van het *Lam Gods* wordt bevestigd door de authenticiteit van het kwatrijn op de lijsten van de buitenluiken.** In oktober 2016 keerden de gerestaureerde panelen en lijsten terug naar de Sint-Baafskathedraal. De behandeling werd in binnen- en buitenland op superlatieven onthaald.

The Ghent Altarpiece. Research and Conservation of the Exterior

De wetenschappelijke resultaten van fase 1 van de restauratie worden in februari 2020 gepubliceerd in het boek *The Ghent Altarpiece. Research and Conservation of the Exterior*, onder redactie van het Studiecentrum Vlaamse Primitieven van het KIK.

O.l.v. Bart Fransen en Cyriel Stroo
Hardback, ca. 450 p.

Contributions to the Study of the Flemish Primitives, vol. 14

ISBN 978-2-930054-38-4

Beschikbaar via Brepols Publishers

Fase 2: november 2016 – december 2019 (voltooid)

Vóór behandeling

Na behandeling

De behandeling van het onderste register van het geopende veelluik ging eind 2016 van start en ontfermde zich over het **middenpaneel met *De Aanbidding van het Lam Gods*** en de zijpanelen met *De Ridders van Christus*, *De Kluizenaars* en *De Pelgrims*. Het linker zijpaneel met de kopie van de *Rechtvaardige Rechters* uit 1945 werd al in 2010 behandeld. Uitgebreid onderzoek toonde aan dat **op *De Aanbidding* zowat de helft van de originele schildering bedekt was met oude overschilderingen**. Op de zijpanelen versluisden zeer oude bruine vernissen de details en dieptewerking, terwijl zo'n 10 à 15% was bedekt met overschilderingen. Die volgden grotendeels de compositie, maar waren veel minder verfijnd. Ze waren al in het midden van de 16de eeuw aangebracht om het schilderij aan te passen aan de mode en lokale schade te maskeren. **De onderliggende originele schildering van de Van Eycks bleek uitstekend bewaard, met maar zo'n vijf procent verfverlies. Ze werd integraal blootgelegd en de oude schade werd aangevuld met minutieuze retouches**. Ook de originele goudkleurige polychromie op de lijsten werd gerestaureerd. Een conservatiebehandeling van de houten dragers verzekert hun stabiliteit op lange termijn.

Voor het resultaat schieten woorden te kort. Bevrijd van de dikke gele vernislagen en de grovere overschilderingen, ontdekken we de Van Eycks hun sublieme virtuositeit in overvloed. In een naturalistische stijl die alle werkelijkheid overtreft, zien we een wonderbaarlijk driedimensionale lichtwerking, een materiaalweergave die het trompe-l'oeil benadert en een individuele uitwerking van personages, dieren en planten die getuigt van een ongekennde toewijding. **Het hemelse tafereel, opgevat als een panoramische momentopname waarin eindeloos veel te ontdekken valt, wordt dankzij de restauratie opnieuw tot leven gewekt**. Opmerkelijk zijn ook de originele figuur van het

Lam en verschillende haarfijn gedetailleerde gebouwen, die volledig van hun overschildering werden ontdaan. De reconstructie van beschadigde zones in die architectuur gebeurde op advies van historici en archeologen gespecialiseerd in het Gent van de middeleeuwen.

Het **interdisciplinaire team van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK)** werkte voor het onderzoek en de restauratie nauw samen met diverse instellingen. Het kreeg onder meer steun van de universiteiten van Gent en Antwerpen en werd begeleid door een internationaal expertencomité. De vele honderden uren die het team doorbracht met het identificeren en verwijderen van de overschilderingen, leidden tot een onmisbare expertise. **De overschilderingen werden centimeter per centimeter weggenomen met behulp van een chirurgisch scalpel en onder een stereomicroscoop.** Een goed getrainde handvaardigheid en visuele vertrouwdheid met de overschilderingen en de fragiele originele verflaag zijn hiervoor onontbeerlijk.

De restauratie opent een nieuw hoofdstuk in de kunstgeschiedenis van de Vlaamse Primitieven. **Pas nu, na eeuwenlang te zijn verscholen geweest, kan de oorspronkelijke creatie van de gebroeders Van Eyck eindelijk worden bestudeerd.** Een hardnekkige mythe werd hierbij ontkracht: de toren van de Kathedraal van Utrecht die in het midden van de horizon pronkt, is geen zestiende-eeuwse toevoeging, maar maakt deel uit van de originele compositie.

Vrijlegging van het originele Lam

L: voor behandeling | R: na verwijderen overschildering en vóór minimale retouche en eindvernis
Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Al in het midden van de zestiende eeuw werd het Lam overschilderd. Dit maakte deel uit van een grotere campagne waarbij men kleine beschadigingen en enkele vroege, slordige restauraties aan het oog wilde onttrekken en het meesterwerk een fris uitzicht wilde geven. Bij een vorige restauratie in 1951 werden de groene overschilderingen rondom het Lam al weggehaald en kwamen de twee originele oren terug te voorschijn. Zo pronkte het Lam tot voor kort met vier oren.

De gebroeders Van Eyck hebben het Lam Gods afgebeeld met menselijke trekken en ogen met een intense blik. Ze hebben bewust gekozen voor deze voorstelling, alhoewel ze perfect in staat waren om het natuurlijke uitzicht van een lam te reproduceren. Dit soort voorstelling van het Lam Gods met menselijke ogen kwam vaak voor in de middeleeuwen, zoals bijvoorbeeld in de mozaïeken in de basiliek van Santa Maria Maggiore in Rome.

Bij het overschilderen in het midden van de zestiende eeuw, werd het menselijke uitzicht veranderd en kreeg het Lam een meer natuurlijke en passieve expressie. De ontdekking van het originele Lam heeft een grote kunsthistorische betekenis, en heeft aanleiding gegeven tot een nieuw discours onder theologen en kunsthistorici omtrent de betekenis van het origineel, en de mogelijke redenen voor de verandering van uitzicht in de overschildering.

De gebroeders Van Eyck's originele Lam was in goede bewaartoestand met minimaal verfvverlies. De restauratie werd begeleid door een internationale commissie van twintig experts, zowel als wereldvermaarde onderzoekers van musea en universiteiten. Het verwijderen van de overschildering werd voorafgegaan en vergezeld door grondig onderzoek met state-of-the-art technologieën. **De keuze om de overschilderingen te verwijderen was zorgvuldig overwogen, en werd volledig gesteund door alle betrokkenen.** De beelden die de ronde doen op sociale media tonen het originele Lam, bevrijd van overschildering, en vóór het aanbrengen van minimale retouches in kleine lacunes in de verflaag.

Fase 3: na Van Eyckjaar 2020 (gepland)

De doorgedreven behandeling van het **bovenste register van het geopende altaarstuk** is voorzien na het Van Eyckjaar 2020. De kathedrale kerkfabriek zal hiertoe een Europese aanbesteding lanceren en een nieuw subsidiedossier indienen bij de Vlaamse Overheid.

Afbeeldingen: closertovaneyck.kikirpa.be en © Sint-Baafskathedraal Gent, Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Het Lam Gods tijdens het Van Eyckjaar 2020: welk deel is waar te zien?

De gerestaureerde panelen van het onderste register van het open veelluik (fase 2) zijn in het Van Eyckjaar 2020 vanaf 24 januari te bewonderen in de **Sint-Baafskathedraal in de expo *De terugkeer van het Lam***. De gerestaureerde panelen van het gesloten veelluik (fase 1) zijn vanaf 1 februari op de **tentoonstelling *Van Eyck: Een optische revolutie in het MSK***. De nog niet gerestaureerde panelen van het bovenste register van het open veelluik (fase 3) zijn te bezichtigen in de Sint-Baafskathedraal. Begin mei worden de panelen van het gesloten veelluik (fase 1) terug overgebracht van het MSK naar Sint-Baafs. Vanaf 8 oktober wordt het hele veelluik opgesteld in het **nieuwe bezoekerscentrum in de Sint-Baafskathedraal**.

De rol van de Vlaamse Overheid: Agentschap Onroerend Erfgoed en Departement Cultuur, Jeugd en Media

'De Aanbidding van het Lam Gods' van de gebroeders Van Eyck geniet als cultuurofgoed dat integrerend deel uitmaakt van de Gentse Sint-Baafskathedraal de bescherming van de monumentenregelgeving (Onroerenderfgoeddecreet). Als roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang wordt het veelluik ook beschermd als Vlaams topstuk (Topstukkendecreet). Het Lam Gods wordt niet alleen beschouwd als Van Eycks absolute topstuk, maar ook als topstuk van het volledige oeuvre van de Vlaamse Primitieven. Bovendien wordt het werk nog steeds bewaard in de kathedraal waarvoor het geschilderd is. **De Vlaamse overheid financierde 80 % van de restauratiekosten, zowel van fase 1 als van fase 2: 40 % werd betaald door het agentschap Onroerend Erfgoed, 40 % door het Departement Cultuur, Jeugd en Media. De resterende 20 % neemt het Fonds Baillet Latour op zich. De totaalkost van de eerste twee fasen bedraagt 2 189 514,88 €.**

Project	Conservatie-restauratie van het Lam Godsretabel van de gebroeders Van Eyck
Opdrachtgever	Kathedrale Kerkfabriek Sint-Baafs, Gent
Ontwerper	Architectenbureau Bressers bvba
Uitvoerder	Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK), Brussel
Kostprijs fasen 1 en 2	1 410 592,54 €
Kostprijs meerwerken fase 1	149 113 € (behandeling lijsten) 479 650 € (vrijleggen oorspronkelijke verflaag)
Kostprijs meerwerken fase 2	150,159.34 € (vrijleggen oorspronkelijke verflaag)
Subsidiërende overheden	Vlaams Gewest (Agentschap Onroerend Erfgoed) Vlaamse Gemeenschap (Departement Cultuur, Jeugd en Media)
Sponsor	Fonds Baillet Latour
Sponsor bijkomend onderzoek	Gieskes-Strijbis Fonds, Nederland
Plaats van uitvoering	Museum voor Schone Kunsten, Gent
Inrichting atelier	Stad Gent, sponsoring door ArcelorMittal, Meyvaert Glas en Fonds Baillet Latour
Onderaannemers	Jean-Albert Glatigny, Collection Care Mobull, Eeckman Art & Insurance, Meyvaert Glas
Wetenschappelijk onderzoek	KIK, Universiteit Gent, Universiteit Antwerpen
Publiekswerking	Provincie Oost-Vlaanderen
Vervangingspanelen (foto's)	KIK

Locatiepartners:

Partners conservatie-restauratie en onderzoek:

Partners publiekswerking:

Fund

Fonds

Fonds Baillet Latour

Gedreven door uitmuntendheid

Het Fonds Baillet Latour werd in 1974 opgericht op initiatief van graaf Alfred de Baillet Latour. Het doel? Het bevorderen, aanmoedigen en belonen van uitmuntendheid, voornamelijk in België, waarbij **de mens een centrale rol speelt**.

■ Bouwen aan een betere toekomst

Al meer dan 40 jaar streeft het Fonds ernaar om initiatieven te ondersteunen die zich onderscheiden door hun uitstraling, hun aansporing tot menselijke uitmuntendheid of door hun innovatieve benadering voor het aangaan van de uitdagingen van de samenleving van morgen.

Deze steun leidt tot concrete en beloftevolle resultaten in vier domeinen: **gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en sport**.

■ Zich onderscheiden

De Gezondheidsprijs, de Grant for Medical Research, de Prijs voor het Leefmilieu, de Universitaire en Olympische Leerstoelen, de restauratie van emblematische werken van het Belgisch roerend erfgoed, de steun aan de uitvoering van muziek en sport op hoog niveau, de begeleiding van maatschappelijke initiatieven en burgereducatie die gericht zijn op het bevorderen van de integratie van jongeren ... het Fonds draagt voortdurend bij aan de ontwikkeling van projecten die **het verschil maken**.

■ Dynamiek en good governance

Het Fonds Baillet Latour is resoluut gericht op de toekomst en hoewel het wordt gedreven door een natuurlijke bescheidenheid, maken de honderden realisaties die sinds de oprichting werden gesteund, het Fonds tot een algemeen erkende en toonaangevende speler in onze maatschappij. Op de achtergrond van deze inzet, garandeert een onweerlegbare strikte werkwijze **good governance**.

De secretaris-generaal en de voorzitter staan gezamenlijk in voor het dagelijks bestuur, waaronder de voorselectie, de begeleiding en de opvolging van de projecten. De raad van bestuur, bijgestaan door gerenommeerde internationale experts, valideert alle interventies en **verbintenissen**.

Meer weten

Wilt u meer weten? U vindt alle informatie over de projecten die het Fonds Baillet Latour steunt en de opmerkelijke realisaties die ze beloont op haar website: www.fondsbailletlatour.com. Welkom!

Foto's voor publicatie | Contacteer bart.desitter@viaa.be voor de HR beelden

Beeldmateriaal van het Lam Gods en de restauratie kan opgevraagd worden via Lukas-Art in Flanders (bart.desitter@viaa.be). Lukas-Art in Flanders beheert en verspreidt in opdracht van de kerkfabriek van de Sint-Baafskathedraal alle beeldmateriaal van de kathedraal in het algemeen en het Lam Gods in het bijzonder. Het is sinds 1 januari 2019 onderdeel van VIAA, Vlaams Instituut voor Archivering.

Hieronder vindt u een kleine selectie van de duizenden beelden die werden genomen in het kader van de restauratiebehandeling. Ook vele andere beelden zijn beschikbaar via Lukas-Art in Flanders bart.desitter@viaa.be. Lukas – Art in Flanders hanteert de afkortingen *AR* = *after restoration* / *BR* = *before restoration*.

Fase 1 (het gesloten veelluik)

Foto's 1-2

Detail van de plooiwal van het kleed van Elisabeth Borluut

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

1. Vóór behandeling

2. Na behandeling

Foto's 3-4

Detail van het hoofd van Joos Vijd met de architecturale omkadering en de illusie van de achterliggende ruimte

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

3. Vóór behandeling

4. Na behandeling

Foto's 5-8

De sibille van Cumae, van links naar rechts: Voor behandeling, tijdens vernisafname, tijdens verwijderen van overschilderingen, na behandeling.

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto's 9-10

Detail van het hoofd van Johannes de Doper in grisaille

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

9. Vóór behandeling

10. Na behandeling

Foto's 11-12

Detail van het hoofd van Elisabeth Borluut

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

11. Voor behandeling

12. Na behandeling

Fase 2 (onderste register van het geopende veelluik)

Foto 1

Onderste register van het geopende veelluik, tijdens finale retouche en in de gerestaureerde lijsten. Van links naar rechts: De Rechtvaardige Rechters (kopie van het gestolen paneel door Jef Van der Veken, 1945, behandeld in 2010) | De Ridders van Christus | De Aanbidding van het Lam Gods | De Kluizenaars | De Pelgrims

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

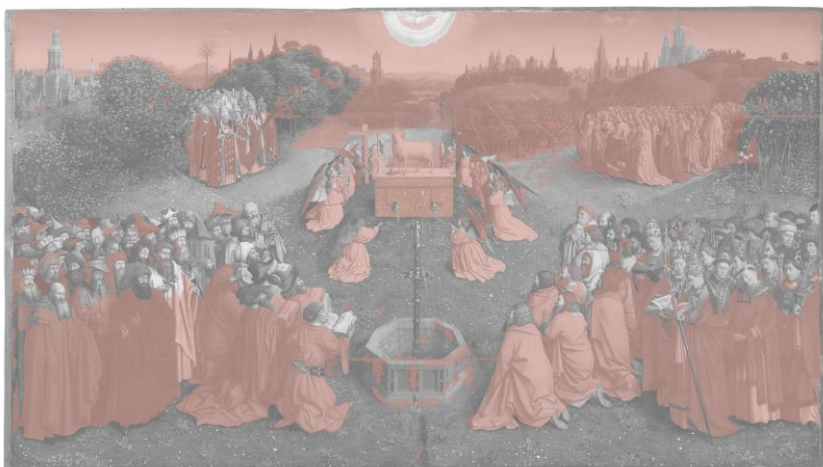
Foto 2

De Aanbidding van het Lam Gods, tijdens finale retouche, met gerestaureerde lijst

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 3

Schema met de overschilderde delen (in het rood). Alle overschilderingen werden tijdens de huidige restauratie verwijderd, waardoor de onderliggende verflaag van de Van Eycks opnieuw zichtbaar is.
Credit line = © KIK-IRPA, Brussel

Foto 4

Detail van het Lam, tijdens finale retouche (4a) en vóór behandeling (4b)
Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 5

Detail hoofd van het Lam, tijdens finale retouche (5a) en vóór behandeling (5b)
Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 6

Detail van de Apostelen, tijdens finale retouche (6a) en vóór behandeling (6b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 7

Detail van de Joden, tijdens finale retouche (7a) en vóór behandeling (7b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 8

Detail van de Martelaren, tijdens finale retouche (8a) en vóór behandeling (8b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 9

Detail van de Maagden, tijdens finale retouche (9a) en vóór behandeling (9b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

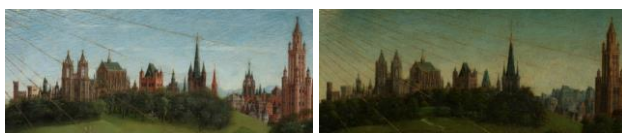
Foto 10

Detail van de vegetatie, tijdens finale retouche (10a) en vóór behandeling (10b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 11

Detail van de gebouwen aan de horizon, tijdens finale retouche (11a) en vóór behandeling (11b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 12

Detail toren van de kathedraal van Utrecht, tijdens finale retouche (12a) en vóór behandeling (12b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 13

De Ridder van Christus, tijdens finale retouche en met de gerestaureerde lijst

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

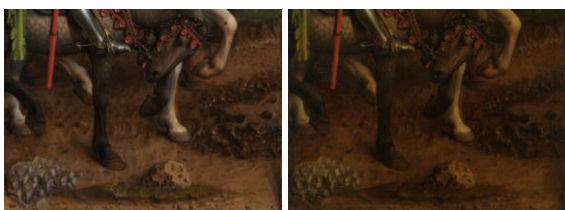
Foto 14

Detail van de Ridders, tijdens finale retouche (14a) en vóór behandeling (14b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 15

Detail van de voorgrond, tijdens finale retouche (15a) en vóór behandeling (15b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 16

De Kluizenaars, tijdens finale retouche en met de geres taureerde lijst

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

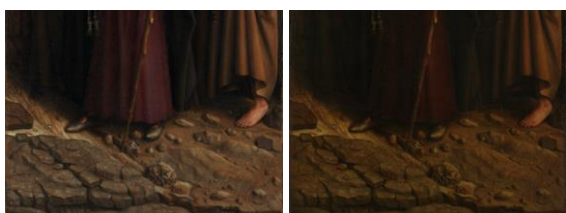
Foto 17

Detail van de Kluizenaars, tijdens finale retouche (17a) en vóór behandeling (17b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 18

Detail van de voorgrond, tijdens finale retouche (18a) en vóór behandeling (18b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 19

De Pelgrims, tijdens finale retouche en met de gerestaureerde lijst

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

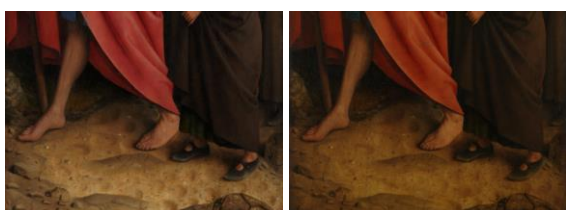
Foto 20

Detail van het landschap, tijdens finale retouche (20a) en vóór behandeling (20b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 21

Detail van de voorgrond, tijdens finale retouche (21a) en vóór behandeling (21b)

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 22

De Rechtvaardige Rechters, kopie van het gestolen paneel door Jef Van der Veken, 1945, na conservatiebehandeling in 2010 door het KIK

Credit line = Sint-Baafskathedraal Gent © Lukasweb.be-Art in Flanders vzw, foto KIK-IRPA

Foto 23

Onderzoek met de 3D digitale microscoop van de Universiteit Gent
Credit line = © KIK-IRPA, Brussel

Foto's 24 & 25

Het retoucheren van de originele vergulde lijsten
Credit line = © KIK-IRPA, Brussel

Foto's 26-29

Tijdens het verwijderen van de overschilderingen

Credit line = © KIK-IRPA, Brussel

Foto's 30-38

Het retoucheren van de schilderijen
Credit line = © KIK-IRPA, Brussel

Foto 39

The restoration and research team with the international committee of experts
Credit line = © KIK-IRPA, Brussel

Het Lam Gods in 100 miljard pixels op clostovaneyck.kikirpa.be

<http://clostovaneyck.kikirpa.be>

Elke stap van de restauratie van het Lam Gods werd nauwgezet in beeld gebracht aan de hand van state-of-the-art fotografische en wetenschappelijke documentatie. Dankzij de cel beeldvorming van het KIK, alsook de digitale beeldverwerking en het design onder leiding van Frederik Temmermans van Universum Digitalis/Vrije Universiteit Brussel, kan het **veelluik nu online worden bekeken in zichtbaar licht, infrarood, infrarood reflectografie en radiografie, met beelden die scherper en hoger in resolutie zijn dan ooit. Bezoekers van de website kunnen simultaan beelden van voor, tijdens en na de behandeling bekijken.** De zoomfunctie werd nog verbeterd en brengt je tot op microscopisch niveau, en dat in 100 miljard pixels. **Het beeldmateriaal van fase 2 van de restauratie zal in juni 2020 worden toegevoegd.**

De website *Closer to Van Eyck* wordt gecoördineerd door Ron Spronk (Queen's University, Kingston, Ontario, Canada; Radboud Universiteit, Nijmegen) en gefinancierd door The Getty Foundation en het Gieskes-Strijbis Fonds. De Afdeling Cultureel Erfgoed en het Agentschap Onroerend Erfgoed financierden de fotografische documentatie. *Closer to Van Eyck* werd gerealiseerd in samenwerking met de Kathedrale kerkfabriek Sint-Baafs, het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK), Universum Digitalis (UD), de Vrije Universiteit Brussel (VUB), VUB/imec en Lukas – Art in Flanders. De website werd door Agoria bekroond met de e-Gov award 2018 voor Gebruiksvriendelijkheid. <http://clostovaneyck.kikirpa.be>

VERONA (Van Eyck Research in Open Access): het volledige oeuvre van Jan Van Eyck online

<http://clostovaneyck.kikirpa.be> > Further works by Jan van Eyck and followers

Het VERONA project van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) opende een nieuw hoofdstuk in het onderzoek naar de schilderijen van Jan van Eyck (ca. 1390-1441) en zijn atelier door de productie van hoogkwalitatief, gestandaardiseerd beeldmateriaal. Dat is toegankelijk in open

access op de website *Closer to Van Eyck*. **De schilderijen werden in beeld gebracht met behulp van macrofotografie (bij normaal licht, raaklicht, infraroodlicht en uv-fluorescentie) en in sommige gevallen ook röntgenfotografie en scanning macro-XRF.**

De prijsuitreiking van de European Heritage Award / Europa Nostra Award voor Onderzoek 2019 aan het VERONA-project, op 14 januari 2020 in BOZAR, was het uitgelezen moment voor de lancering van de macrofoto's van 28 folio's met miniaturen uit het Turijn-Milanees getijdenboek (Palazzo Madama). Ook de in 1904 deels verbrande folio's uit de Biblioteca Nazionale Universitaria di Torino zijn voor het eerst in kleur te bekijken. Ze werden in beeld gebracht in een samenwerking tussen het team van het KIK en Musea Brugge / Kenniscentrum vzw. En vanaf nu kan u ook struinen in het nieuwe beeldmateriaal van topwerken zoals het *Arnolfiniportret* en het – vermoedelijke – *Zelfportret* uit Londen (National Gallery), de *Sint-Franciscus* uit Turijn, de *Kruisiging* uit Venetië, twee retabelluiken uit New York en een reeks minder bekende werken in navolging van Van Eyck. **Daarmee staat de teller op 30 en is het geschilderde oeuvre van Jan Van Eyck online tot in het kleinste detail te bewonderen.**

De bezoeker kan voortaan ook genieten van een **volledig vernieuwde viewer, waarmee je traploos kan inzoomen**. Ook zijn er meer configuratiemogelijkheden voor de indeling van beelden, ondersteuning voor touchscreens en gebruiksvriendelijker menu's. Ten slotte kunnen de miniaturen minutieus worden vergeleken met de veel grotere schilderijen dankzij de functie om beelden in verschillende schaal op dezelfde gelijke grootte te bekijken.

Foto's voor publicatie vindt u op www.kikirpa.be > pers ; of neem zelf screenshots op de website <http://closertovaneyck.kikirpa.be> > Further works by Jan van Eyck and followers (creditline = closertovaneyck.kikirpa.be)

Het VERONA-project wordt gefinancierd door het Federaal Wetenschapsbeleid (BELSPO) in het kader van het BRAIN-programma (Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks) en geniet de steun van de Musea Brugge en de medewerking van Closer to Van Eyck. <http://closertovaneyck.kikirpa.be> > [Further works by Jan van Eyck and followers](#)

Projectpartners: Closer to Van Eyck; Kenniscentrum vzw, Brugge; Universiteit Antwerpen; Universum Digitalis; Vrije Universiteit Brussel

Museumpartners: Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten | Berlijn, Staatliche Museen zu Berlin, Gemäldegalerie | Brugge, Groeningemuseum | Covarrubias, Museo de la Colegiata | Dresden, Gemäldegalerie Alte Meister | Frankfurt, Städel Museum | Leipzig, Museum der bildenden Künste | Londen, The National Gallery | Madrid, Museo Nacional Thyssen Bornemisza | Montauban, Musée Ingres Bourdelle | New York, Metropolitan Museum | Parijs, Musée des Arts décoratifs | Parijs, Musée du Louvre | Rotterdam, Museum Boijmans van Beuningen | Sibiu, Muzeul National Brukenthal | Turijn, Galleria Sabauda | Turijn, Palazzo Madama - Museo Civico d'Arte Antica | Venetië, Galleria Giorgio Franchetti alla Ca' d'Oro | Wenen, Kunsthistorisches Museum | Washington, National Gallery of Art

